

Załącznik nr 1.

Dokument Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Misjonarek Maryi „Sposoby ochrony dzieci, młodzieży i dorosłych wymagających opieki”.

Wprowadzenie

Opieka nad dziećmi i najbardziej bezbronnymi była zawsze w centrum naszej franciszkańskiej duchowości i przyjmuje się, że nasze instytucje zapewniają każdemu bezpieczne środowisko.

W wyniku tego, naszemu Zgromadzeniu na całym świecie powierzane były dzieci, młodzież i dorośli wymagający opieki: szkoły, przedszkola, żłobki, domy dziecka, internaty, domy studenckie, ośrodki wychowawcze, duszpasterstwo (grupy młodzieżowe, obozy letnie, itp.), placówki opieki dziennej dla osób starszych, szpitale, przychodnie, ośrodki społeczne, domy przyjęcia dla migrantów, schroniska dla kobiet, ośrodki dla psychicznie i fizycznie niepełnosprawnych, domy formacyjne i wiele innych placówek oraz dzieł Zgromadzenia.

Ze względu na głęboko niepokojące przypadki nadużycia wobec bezbronnych dzieci i młodzieży przez niektórych członków Kościoła, zwłaszcza duchowieństwo i zakonników (zarówno mężczyzn jak i kobiety) w niektórych krajach, jesteśmy zmuszone do opracowania wytycznych dla Zgromadzenia.

Chcemy zwrócić uwagę wszystkich naszych sióstr i współpracowników w wielu naszych instytucjach, na pilną potrzebę uwrażliwienia i zaangażowania w kwestii ochrony dzieci i dorosłych wymagających szczególnej troski.

Jesteśmy świadome, że problem wykorzystywania dzieci nie dotyczy jedynie Kościoła, ale raczej jest problemem całego społeczeństwa. Jednak nasze zakonne zaangażowanie wzywa nas do jeszcze większej odpowiedzialności moralnej.

Nasza misja:

Jako kobiety konsekrowane, żyjące charyzmatem Franciszkanek Misjonarek Maryi jesteśmy wezwane, aby być „żywą Ewangelią”¹ gdziekolwiek jesteśmy, wykonując wszelkie zadania nam powierzone. Nasze Konstytucje stwierdzają, że „tak jak Chrystus, chcemy iść do wszystkich z sercem pokornym” i „w Jego postawie szacunku.”² Kapituła Generalna 2008 roku wzywa nas do „obrony życia, sprawiedliwości i godności ludzkiej”³, zwłaszcza osób i grup, które są szczególnie zagrożone.

Zgodnie z naszą misją, uznajemy poważny charakter wszelkich form niewłaściwego zachowania w stosunku do jakiegokolwiek osoby. Twierdzimy, że nadużycia słowne, fizyczne, emocjonalne lub seksualne, szczególnie dzieci i dorosłych wymagających opieki, nie mogą być tolerowane. Takie wykroczenia nie są zgodne z godnością osoby, nauczaniem Ewangelii, czy życiem zakonnym i nigdy nie mogą być akceptowane.

Co rozumiemy przez „nadużycie”(„wykorzystanie”) „przemoc”?

Nadużycie (wykorzystanie)przemoc występuje wtedy, gdy dorośli (lub inne dzieci) krzywdzą dzieci w wieku poniżej 18 lat w sposób fizyczny lub każdy inny.

¹ NS 288; *Dokąd mnie prowadzisz?* Nr 17

² Konstytucje FMM, Artykuł 39

³ Kapituła Generalna 2008, C2

Nadużycie jest naruszeniem podstawowego prawa do poszanowania i nietykalności każdej osoby przez inną osobę lub grupę osób. Nadużycie może składać się z jednego aktu lub czynności powtarzających się. Dziecko (w wieku poniżej 18) lub bezbronny dorosły może podlegać więcej niż jednej formie przemocy. Ludzie są o wiele bardziej narażeni na wykorzystywanie przez tych, których znają, a nadużycia mogą mieć miejsce w każdym środowisku.

Pomimo iż następujące definicje są ograniczone, pomagają nam zrozumieć, czym są nadużycia:

Przemoc fizyczna:

Jest to rzeczywiste lub potencjalne uszkodzenie ciała, takie jak bicie, kopanie lub wstrząsanie, co, do których istnieje określona wiedza lub uzasadnione podejrzenie, że szkoda została wyrządzona umyślnie lub świadomie jej nie zapobiegano.

Przemoc emocjonalna:

To szkoda wyrządzona przez uporczywe i poważne emocjonalne złe traktowanie lub odrzucenie, takie jak: poniżające kary, groźby, zastraszania lub brak opieki czy znieczulica, skutkujące negatywnym wpływem na zachowanie i rozwój emocjonalny dziecka lub młodego człowieka.

Zaniechanie:

Występuje wówczas, gdy podstawowe potrzeby, takie jak: jedzenie, ciepło i opieka medyczna nie są spełnione lub gdy istnieje brak ochrony przed narażeniem na wszelkiego rodzaju zagrożenia powodujące poważne zaburzenia zdrowia lub rozwoju.

Nadużycie seksualne:

Występuje wtedy, gdy dziecko lub inne bezbronne osoby są naciskane lub zmuszane do wzięcia udziału w jakiegokolwiek aktywności seksualnej, niezależnie, czy dziecko lub narażone osoby są tego świadome lub wyrażają zgodę na to, co się dzieje. Wykorzystywanie seksualne obejmuje kazirodztwo, gwałt i pieszczoty (molestowanie). Może również dotyczyć działań bez kontaktu fizycznego, takich jak: pokazywanie pornografii czy inne rodzaje działań zaczerpnięte z Internetu.

Przemoc słowna:

Pomimo faktu, że jest to najczęstszy rodzaj nadużycia, zwykle nie jest traktowana tak poważnie, jak inne formy nadużyć, ponieważ nie ma na nią widocznych dowodów. Przemoc słowna polega na użyciu słów w celu skrzywdzenia osoby, do której mówimy i może zawierać: krzyk, zastraszenie, groźby, zawstydzenie, poniżający lub obraźliwy język, obelgi dotyczące rasy, koloru skóry i pochodzenia, wśród innych form komunikacji. (patrz: Załącznik I)

Obowiązkiem każdej z nas jest zapoznanie się z różnymi formami wykorzystywania dzieci i dorosłych wymagających opieki oraz podjęcie kroków w celu zapobiegania nadużyciom i poddania się odpowiednim procedurom w przypadku wystąpienia tych nadużyć. Ważne jest również, aby siostry odwiedzające i pracujące z dziećmi i dorosłymi wymagającymi opieki potrafiły rozpoznać oznaki przemocy i podjąć niezbędne kroki działania.

Co zrobić w przypadku podejrzenia nadużycia:

- Nie zwlekaj. Skonsultuj się z osobą odpowiedzialną w twojej pracy
- Podziel się swoimi obawami z przełożoną prowincjalną

Nadużycie mogło się wydarzyć obecnie lub niedawno, w niektórych przypadkach w przeszłości, tj. osoba dorosła może ujawnić nadużycia seksualne, które miały miejsce, gdy ona była dzieckiem.

Co zrobić, gdy dziecko lub bezbronny dorosły ujawnia nadużywanie przez kogoś innego, osobiście lub przez telefon?

Rozmawianie o nadużyciach jest często bardzo trudne. Ważne jest więc, aby cierpliwie, uważnie i aktywnie słuchać, a także stwarzać bezpieczne środowisko, w którym dana osoba czuje się zdolna mówić otwarcie. Takie podejście może pomóc uspokoić osobę, która podjęła trudną decyzję do przedstawienia zarzutu lub zabrania głosu w obawie przed nadużywaniem.

Ważne jest, aby być otwartą na przyjęcie tych, którzy czynią zarzuty tego rodzaju.

Doświadczenia z przeszłości wykazały, że w Kościele Katolickim istniała tendencja do tego, aby nie słuchać ofiar nadużyć seksualnych, ale raczej do obrony w celu ochrony swojej reputacji i uniknięcia skandalu.⁴

1. Zachowaj spokój, potraktuj poważnie to, co mówi dana osoba i zapewnij ją, że dobrze postąpiła.
2. Słuchaj uważnie, co mówi ta osoba, umożliwiając jej własne tempo wypowiedzi. Niektóre fakty są powiedziane tylko raz. Podane informacje muszą być w pełni i dokładnie rejestrowane.
3. Pamiętaj, że nie jest twoją rolą dochodzenie, więc nie zadawaj dociekliwych, natrętnych lub sugerujących pytań.
4. Sprawdź, czy dokładnie rozumiesz to, co rzeczywiście zostało powiedziane; jeśli to konieczne, poproś osobę o wyjaśnienia. Nie sugeruj słów, ale używaj tych, które wypowiada rozmówca.
5. Nie wolno ci dokonywać żadnych komentarzy na temat incydentu(ów), które są zgłaszane oraz składać żadnego oświadczenia na temat wiarygodności tego, co dana osoba mówi. Nie wolno dokonywać żadnych komentarzy na temat osoby lub osób, przeciwko którym zarzut jest skierowany.
6. Powiedz jej, co zamierzasz zrobić, i że będzie powiadomiona o wynikających z tego dalszych krokach.
7. Nie przyrzekaj całkowitej dyskrecji – Poinformuj, że sprawa będzie przekazana tylko Przełożonym.
8. Osoba, która spotyka się z zarzutami lub podejrzeniem o molestowanie dzieci, nie może przekazywać tych informacji komukolwiek innemu niż określonym organom. (np. Prowincjalnej).

Strategia postępowania w przypadku podejrzenia nadużycia w stosunku do dziecka i gdy dziecko samo ujawnia wykorzystanie.

PAMIĘTAJ!

• Wykrycie faktu wykorzystywania seksualnego dziecka jest bardzo trudne, ponieważ z reguły jedynymi osobami, które mają pełną wiedzę o tej sytuacji jest dziecko i sprawca. Ukryty

charakter tego typu związków sprawia, że Siostra, która podejrzewa, iż dziecko było wykorzystywane seksualnie musi mieć dobrą orientację dotyczącą objawów, żeby nie zignorować niepokojących sygnałów płynących od krzywdzonego dziecka.

- Żadnego z niepokojących objawów występujących u dziecka nie można traktować odrębnie ani uważać za „niepodważalny dowód” wykorzystania dziecka. Wiele z opisanych w literaturze objawów wykorzystywania seksualnego może wynikać z różnych trudnych doświadczeń w życiu dziecka, takich jak np. rozwód rodziców, śmierć osoby bliskiej, zmiana miejsca zamieszkania, przyjście na świat młodszego rodzeństwa itp.
- Ważne jest, aby Siostra знаła sytuację rodzinną dziecka, stan jego zdrowia, historię jego życia oraz umiała dostrzec zmiany w zachowaniu dziecka, aby właściwie ocenić, z jakich powodów dziecko prezentuje określone niepokojące zachowania.
- Jeśli sygnały wykorzystywania zostaną wyjawione Siostrze przez dziecko (dziecko wyjawia je w tajemnicy), Siostra musi podjąć wszelkie środki ostrożności w czasie rozmowy z dzieckiem.
- Celem rozmowy z dzieckiem wykorzystywanym seksualnie jest nie tylko zebranie informacji o trudnych dla niego wydarzeniach, ale również udzielenie mu wsparcia.

Sposób prowadzenia rozmowy z dzieckiem

PAMIĘTAJ!

Jeżeli dziecko samo wybrało Ciebie, jako sojusznika w rozwiązaniu swojego problemu to znaczy, że darzy Cię zaufaniem i wierzy, że jesteś osobą, która go wesprze.

Przygotowując się do rozmowy z dzieckiem pamiętaj o kilku podstawowych komunikatach, które powinno dziecko w jej trakcie usłyszeć:

- Nie jest winne temu, co się stało,
- Jeżeli nie powiedziało o tym, co mu się przydarzyło od razu, to również nie ponosi za to winy,
- To samo spotyka wiele dzieci i nie jest ono jedynym dzieckiem, które ma taki problem,
- Pomożesz mu w tej sytuacji,
- Bardzo dobrze, iż komukolwiek o tym powiedziało.
- **Pamiętaj! Nigdy nie obiecuj dziecku, że zachowasz tę rozmowę w tajemnicy.**

Odnosnie zarzutu molestowania seksualnego nieletniego przez siostrę

Kilka ważnych wskazówek:

- ❖ Nie trzymaj w sekrecie doniesień o podejrzeniach nadużyć.
- ❖ Poinformuj Przełożoną Prowincjalną - nie wolno ci konfrontować lub wypytywać osoby, której dotyczą te podejrzenia.
- ❖ Prowincjalna skontaktuje się z siostrą, której to dotyczy.
- ❖ Prowincjalna będzie odpowiedzialna za dochodzenie w tej sprawie i:
 - ✓ Skonsultuje się z prawnikiem (najlepiej zakonnym)
 - ✓ Poinformuje Przełożoną Generalną
 - ✓ Poinformuje miejscowego biskupa, że otrzymała zarzut i że zostały podjęte pewne działania (bez podania szczegółów: nazwiska itp.)

- ❖ Jeśli istnieje zagrożenie dla dzieci, siostra, której to dotyczy, zostanie natychmiast usunięta z obowiązku do czasu zakończenia dochodzenia.
- ❖ Dana siostra pozostaje pełnoprawnym członkiem Zgromadzenia przez czas trwania dochodzenia.
- ❖ Dobre prowadzenie dokumentacji jest niezbędne na wszystkich etapach tego procesu.

Wniosek

Każde dziecko i osoba bezbronna powinna być szanowana i postrzegana jako dar od Boga z niezbywalnym prawem do godnego życia i pełnej integracji, które musi być przestrzegane, pielęgnowane i chronione przez wszystkich. Te zasady i procedury mają na celu wsparcie działań naszych sióstr i ich współpracowników w naszych wspólnych wysiłkach na rzecz zapewnienia ochrony grup osób bezbronych we właściwy i prawdziwie ewangeliczny sposób.

Poufność (dyskrecja)

- Osoba, która przychodzi do nas z ujawnieniem, zarzutem lub podejrzeniem wykorzystania dziecka, powinna mieć pewność, że informacje będą traktowane z wszelką możliwą poufnością i że będą ujawnione tylko odpowiednim i kompetentnym organom.
- Szacunek i poszanowanie dla obu stron obejmuje zarówno osobę składającą skargę oraz tę, przeciwko której jest składana.
- Osoba, która spotyka się z zarzutem lub podejrzeniem o molestowanie dzieci, nie powinna przekazywać tych informacji komukolwiek innemu niż określonym osobom zainteresowanym sprawą z urzędu.

Kilka definicji

Użytych w niniejszym dokumencie, zgodnie z przepisami naszego kraju:

- **Dziecko** jest definiowane, jako osoba w wieku poniżej osiemnastu lat.
- **Bezbronna dorosła** to osoba w wieku 18 lat lub starsza, która ze względu na niepełnosprawność intelektualną lub inną, wiek lub chorobę, nie jest w stanie zadbać o siebie samą w kwestii obrony.

ZAŁĄCZNIK I

Przemoc słowna zawiera w sobie następujące elementy:

❖ Oskarżanie / Obwinianie

Oskarżanie i obwinianie innych za własne wybuchy, wyrażanie gniewu, zły nastrój, błędy i porażki. Przykład: „Gdybyś nie był tak leniwy, zapominalskich, niechłujny i nieuważny, z pewnością nie byłbym tak wściekły!”

❖ Ukrywanie / Wyrafinowanie

Pozorna szczerość, wyrażona w sposób słodki i zatroskany, ale przenoszący wszystkie winy na inne osoby w sposób wyłączny lub protekcyjny.

Przykład: „Jest OK, mamy problemy rozmawiając ze sobą, bo naprawdę ty nie jesteś w stanie zrozumieć całości sprawy.”

❖ Zaparcie się (Zaprzeczenie)

Niezdolność do przyznania się i wzięcia odpowiedzialności za własne czyny i słowa, z równoczesnym oskarżeniem i zarzutem skierowanym do osoby wykorzystywanej.

Przykłady: „Nigdy tego nie powiedziałem, ty niczego nie pojmujesz”, „Kłamiesz, co sprawia, że wszystko wygląda źle”, „Skąd wziął się ten szalony pomysł?”

❖ Poniżanie / Odrzucenie

Oczernianie i/lub zaprzeczanie doświadczeniu, umiejętnościom, dojrzałości lub możliwościom innych; często występują tu zniekształcenia faktów i/lub zmyślanie.

Przykłady: „Nazywasz to sztuką? Nawet szympanś może zrobić to lepiej niż ty!”, „Jesteś tak głupi nie potrafisz nawet dodać dwa do dwóch i uzyskać cztery!”

❖ Krytyczne osądzanie

Krytycyzm, który wykracza poza neutralne i/lub zwyczajowo przyjęte słowne korekty błędnych działań; składa się w części z wyśmiewania, wyzwisk, poniżania i/lub upokarzania.

Przykłady: „Co ty, głupi? Nie możesz nigdy niczego zrobić dobrze?”, „Ty nawet nie skończyłeś studiów, jesteś po prostu niedołągą i nieudacznikiem”.

❖ Upokarzanie

Publiczne lub prywatne celowe ośmieszanie lub poniżanie osoby lub grupy osób jakiegokolwiek rodzaju. Przykład: „Och, musisz być dla niego tolerancyjny, on się na niczym nie zna.”

❖ Manipulacja

Odwoływanie się do poczucia odpowiedzialności lub za pomocą niego do podjętych przez drugą osobę zobowiązań tak, aby osiągnąć swój cel.

Przykład: „Jeśli naprawdę mnie kochasz, to ...”

❖ Wyzywanie / Epitety

Wszystkie wyzwiska i epitety skierowane do innego są obraźliwe.

❖ Wyśmiewanie się

Bawienie się czyjś kosztem lub inaczej „szufladkowanie” innej osoby lub grupy na podstawie ich wyglądu, płci, kompetencji, przekonania, pochodzenia etnicznego, kultury i religii.

Przykład: „On zawsze będzie do niczego”

❖ Dokuczanie / Żarty

Humor kosztem innego składa się z: upokorzenia, odrzucenia, przesady i/lub zmyślania.

ZAŁĄCZNIK II

O czym należy pamiętać

Nakazy:

- Traktuj wszystkich z szacunkiem, dając w ten sposób dobry przykład innym
- Uszanuj osobistą przestrzeń i prywatność drugiej osoby
- Zapewnij sobie obecność innej osoby dorosłej w zasięgu wzroku lub słuchu w czasie zajęć z dziećmi lub niepełnosprawnymi dorosłymi
- Miej świadomość, że twoje działania mogą być interpretowane odmiennie od twoich intencji
- Pamiętaj, że każdy rodzaj opieki i fizycznego kontaktu z dzieckiem lub dorosłym może być błędnie interpretowany
- Okazuj troskę, mając do czynienia z problemem delikatnych zagadnień
- Proś o radę w każdej sytuacji, w której czujesz się niepewnie
- Poinformuj Przełożoną Prowincjalną o jakichkolwiek zarzutach lub podejrzaniach o nadużyciach
- Aktywnie zachęcaj do decydowania o sobie wszystkie bezbronne osoby dorosłe
- Pamiętaj, że najlepszym sposobem ochrony dzieci jest uczenie ich jak chronić samego siebie

Zakazy:

- Nie praktykuj niestosownych, niechcianych uścisków lub kontaktu słownego z innymi
- Nie spędzaj nadmiernie długo czasu sam na sam z dziećmi, z dala od innych
- Nie pozwalaj na używanie obraźliwych sformułowań bądź sposobów zachowania
- Nie stosuj sugestywnych lub obraźliwych uwag lub gestów wobec dzieci lub bezbronych dorosłych
- Nie daj się wciągnąć w nieodpowiednie zachowanie w celu „zwrócenia na siebie uwagi”
- Nie wykluczaj i nie dyskryminuj dzieci ani nie faworyzuj żadnego z nich
- Nie wysuwaj zbyt wcześnie wniosków o innych bez sprawdzenia faktów
- Nie wyolbrzymiaj ani nie bagatelizuj spraw związanych z nadużyciem